

RESMİ İDEOLOJİYE GİRİŞ –DERS ÖZETİ–

FİKRET BAŞKAYA

GENÇ SİVİLLER

TBMM MİLLİ EGEMENLİK PARKI

9 HAZİRAN 2007

SINIF BAŞKANI AYŞEGÜL: İlk dersimizin konusu “**Resmi İdeolojiye Giriş.**” Konuşmayı yapmak üzere Fikret Başkaya’yı mikrofona davet ediyorum; kendisi tabi aynı zamanda resmi ideolojiyle gerçekten mücadele eden bir düşünür.

EGEMENLİK KAVRAMINA FİKRET BAŞKAYA NE DİYOR?

Fikret Başkaya: Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Şimdi 20 dakika, 15 dakika kadar bir sürede kısaca meramımı anlatmaya çalışacağım.

Biliyorsunuz insanlar kavramlarla, kelimelerle, sözcüklerle düşünüyor, bilinçlerini de bunlar oluşturuyor; fakat bu kavramlar, sözcükler ve söylemler ekseri köleleştirme aracı olarak kullanılıyor, öyle bir işlev yapıyor. Dolayısıyla **bu kavramlar köleleştirmenin araçları olabildikleri gibi özgürleşmenin de aracı olabilirler**; bu açıdan bizim, kavramları önemsememiz gerekiyor. Aksi halde bilincimizi sömürgeleşmekten kurtarmamız mümkün olmayacak. Mesela günlük dilde ve her zaman konuştuğumuz birçok kavram var; fakat bunların ya içi boştur, ya da karşıt anlamları ifade etmektedir.

Mesela “**egemenlik**” kavramı bunlardan bir tanesidir. İşte deniyor ki, ‘**egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir.**’ Bu bir söylem; hâlbuki bunun bu dünyada hiçbir karşılığı yok, hiçbir zaman da olmamıştır.

Derseniz ki, yani bu egemenliğe nerde rastlanabilir?

Bir kere raflardaki anayasalarda mümkün, bulabilirsiniz;

Meclis kürsüsünün arkasındaki duvarda bulunabilir;

Bir de devlet erkânının, siyasetçilerin ağzında.

Tabi, bir de bu parka isim olarak verilmiş görülüyor.

Dolayısıyla birkaç yerde rastlayabilirsiniz; fakat asla gerçek dünyada bir karşılığı yoktur. Çünkü bu ülkede halkın egemen olması, yani egemenliğin halka ait olması sadece bir efsaneden, bir tevatürden ibarettir; çünkü halk hiçbir zaman, egemenliğinin yakınına yaklaştırılmamıştır.

Şimdi mesela bir başka kavram, “**Uluslararası toplum**” çok sık kullanılıyor.

Normalde “uluslararası toplum” dendiği zaman, ne anlaşılması gerekir?

Uluslararası toplum, ulusları oluşturan toplumların toplamı; hâlbuki bu aslında, ‘**kollektif emperyalizm**’ dememek için, onu ikame eden bir kavramdır. Yani şimdi ‘**uluslararası toplum**’ dediğiniz zaman, asla burada Kolombiya yoktur, Filipinler yoktur, Afganistan yoktur; fakat ABD, Avrupa ve Japonya vardır. Dolayısıyla böyle bir yanılısama yaratma amacıyla kullanılan bir kavram.

Mesela “**Sivil Toplum örgütü**” de böyle. Bütün kavramların bir karşılığı olması gerekiyorsa eğer, sivil toplumun da bir karşılığı olması lazım; sivil toplum örgütlerinin de bir anlamı ve karşılığı olması lazım. Şimdi Türkiye’ye bakın anlarsınız, büyük sermaye tarafından ve devlet tarafından anaçlaştırılmış bir takım örgütler, “**sivil toplum örgütü**” olarak gösteriliyor, sunuluyor; hâlbuki bunların gerçek anlamda sivil toplumla bir ilgisi yok. Netice itibariyle sermaye tarafında, militarizm tarafından araçlaştırılıp mobilize edilen birtakım örgütlerin ‘**sivil toplum örgütü**’ adını hak etmesi mümkün değildir. Fakat Türkiye’de kafalar o kadar karışık ki, burada da bu karışıklık devam ediyor.

Başka bir kavram, “**Demokrasi**”. Şimdi tabi, Türkiye’de oynanan bir demokrasi oyunu var, bunun adına demokrasi deniyor; fakat bu, dünyanın başka yerlerindeki oynanan oyunun bundan çok daha büyük farkı olduğu sanılmasın. Amerikan toplumu da asla demokratik bir toplum değil, orada da demokrasi yoktur; fakat ortalama bir Amerikalı orada demokrasi olduğunu, hatta demokrasinin ihraç edilebilir olduğunu bile düşünüyordur.

O halde bizim yapmamız gereken, **bilincimizi özgürleştirmektir; yani bilincimizi sömürgecilikten kurtarmaktır. Çünkü zihinlerimiz sömürgeleşmiş, sömürgeleştirilmiş durumdadır.** Bunu yapmak için zihinsel entelektüel, kültürel bir rönesansa ihtiyacımız var; bu da gayet mümkündür. İşte gerçek **aydınların, entelektüellerin misyonu, şeylerin gerçeğiyle tevatürleri arasındaki uyumsuzluğu açığa çıkarmaktır. “Aydın” kavramına uygun da bir şey yoktur ortada; çünkü Türkiye’de aydın kavramı tamamen dejenere olmuş bir kavram. Burada diplomalı olmak, aydın olmanın yeterli koşuludur; hâlbuki diploma, bir uzmanlık belgesidir, asla aydın olmakla uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Fakat burada diplomayı cebine koyan, aydınlığın tapusunu da cebine koymuş oluyor, bu açıdan da Türkiye’de önemli sorunlar var.**

Şimdi, neden bu ülkede bağınaz bir resmi ideoloji var?

Bunun kısaca açıklamasına geçmeden önce, resmi ideolojinin; yani ne olduğu ve ne tür olumsuzluklara neden olduğu üzerinde birkaç şey söylemek isterim. Şimdi bir kere **resmi ideolojinin geçerli olduğu bir toplumda, doğrular devlet tarafından belirleniyor.** Neyin doğru, neyin yanlış; neyin iyi, neyin kötü olduğu devlet tarafından belirleniyor, saptanıyor. Bu

çerçeveyi korumak için de birtakım tabular oluşturuyor; dolayısıyla **resmi ideolojinin geçerli olduğu bir toplum demek, doğruların devlet tarafından hem belirlendiği, hem de müeyyidelerle korunduğu bir rejim veya toplum demektir. Yani siz, rejimin doğrularını tartışmaya giriştiğiniz anda, yani mayınlı tarlaya girdiğiniz anda; karşınızda önce evinize sarı zarf getiren bir adamı bulursunuz; sonra savcının karşısında bulunursunuz, sonra mahkemede bulunursunuz; sonra da cezaevinde bulunursunuz. Tabi bu, en hafifidir; yani işsiz kalmak, aç kalmak, işkence görmek; yani ölmek de, buna dâhildir.**

Fakat resmi ideoloji; yani resmi ideolojinin varlığı demek, özgür tartışmanın yasaklanması demektir. Yani bu, özgür insanların, özgür bireylerin, özgür kafaların, özerk kurumların yaşamasının zor olduğu bir çerçeve demektir; çünkü orada özerk kafalar ve kurumlar kolay kolay varolamıyor. Nitekim Türkiye'ye baktığımız zaman bunu görürsünüz; her şey devlet tarafından kuşatılmış durumdadır, özerk kafalara ve kuramlara burada yer, hemen hemen yoktur. Yani ifade özgürlüğü yoktur, düşünce özgürlüğü yoktur; tabi akademik özgürlük yoktur, hiçbir özgürlük yoktur. O zaman, yani ifade özgürlüğü bütün özgürlüklerin anası olduğuna göre demek ki, orda özgürlükle ilgili çok ciddi bir sorun var demektir; yani özgürlüklerin önünde büyük bir engeldir bu resmi ideoloji. Bu da tabi toplumun, kendisi hakkında düşünme yeteneğini dumura uğrattığı; toplumun, önünü görmesini, yolunu bulmasını engelliyor. Böyle bir toplum da tabi önünü göremez, yolunu bulamazken, çürüyüp yıkılmaya mahkûmdur. Onun için resmi ideoloji, sanıldığından çok daha tahripkâr bir beladır.

Bilimsel entelektüel, estetik ilerlemenin önünde bir engeldir; fakat hepsinden daha da önemlisi resmi ideolojinin geçerli olduğu bir toplum, gerçek anlamda moderniteden söz edemez; yani bu çok önemli bir mesele. Fakat Türkiye'nin entelektüel az gelişmişliği bunların tartışılmasını maalesef engellemektedir.

O halde, neden biz resmi ideoloji diyoruz da, egemen ideoloji demiyoruz; ikisi arasında ne gibi fark var?

Şimdi, egemen ideoloji dediğimiz zaman, egemenlerin ideolojisinin kitleler tarafından gönüllü olarak içselleştirilmesini kastediyoruz; yani bu da tabi insanları aldatacak kadar bir şeylerin yapılmasını gerektiriyor, zorunlu kılıyor. Fakat Türkiye'deki rejim (1923'ten itibaren kurulan rejim), aslında eski bir rejimdir, yeni bir rejim değildir; yani 1923'te, iddia edildiği gibi bir kopuş falan olmuş değildir. Cumhuriyet, bir hükümet darbesiyle (biliyorsunuz) kurulmuştur; o günden beri de başka darbelerle varlığını sürdürmektedir, bir kere bu son derece önemli.

Şimdi tabi, yeni olduğunu söyleyen bir egemen sınıf, hakikaten toplumun yaşamında birtakım iyileştirmeler yapması lazım, insanların yaşamını kolaylaştırması lazım; yani insanların bilincinde bunun, eskiden daha iyi olduğuna dair bir fikrin oluşması gerekir. Bunun için de bir şeyler yapmanız gerekir; mesela, o zaman ne yapılabilirdi? Mesela, bir toprak reformu

yapılabilir, örgütlenmenin önü açılabilir; işte düşünce özgürlüğü v.s. Yani modernitenin gerekleri orada yapılabilir. O zaman bu rejim, kendine ait bir egemen ideoloji üretebilir. Fakat Türkiye’de tabi hiçbir şey yapılmadığı için (yani bu anlamda) kitlelerin, yeni rejimin ideolojisi tarafından aldatılması, oyalanması, kitlelerin bilincine bunun nüfuz etmesi mümkün olmayınca; o zaman bir resmi ideoloji, zora dayalı bir ideoloji yaratmaya mecburdular. Son derece köşeli, bağınaz bir resmi ideoloji oluşturmalarının nedeni budur. İşte tabi o zaman da, hiçbir zaman gerçek anlamda açılımlara imkân verilmedi; önü sürekli kapatıldı.

Fakat tabi, bu böyle uzun süre devam edemez. Yani 70-80 yıl, bir toplumun hayatında çok uzun bir zaman değil; gerçi bireylerin hayatında çok uzun bir zamandır ama. Fakat resmi ideoloji, son 10-15 yılda ciddi bir aşınma içinde; işte bu aşınma, bu ülkede kendilerini memleketin sahipleri olarak gören ekip tarafından büyük bir kuşku ve korkuyla karşılanıyor. Yani ayaklarının altından zeminin gitmekte olduğu korkusuna kapılmış durumdadır. Onun için bu darbelere tevessül edilmesi, işte cumhuriyet mitingleri v.s. tamamen bu korkunun mahsulüdür; fakat korkunun da ecele faydası yoktur...

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

DEŞİFRE

CELAL SANCAR

28.08.2017

ANKARA